

УДК 343.132

З.Т. Гулкевич

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри кримінального процесу і
криміналістики
юридичного факультету
Львівського національного
університету імені Івана Франка

ВИДИ ФАКТИЧНИХ ДАНИХ І ПИТАННЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ДОКУМЕНТУВАННЯ ЇХ У ПРОЦЕСІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

У ст. 84 КПК передбачено, що докази – це «фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню.

Процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів».

Отже, за чинним кримінальним процесуальним законодавством поняття «доказ» включає дві складові частини: фактичні дані і їх процесуальні джерела. Кожен із цих елементів має свої особливості, виражає одну із сторін доказу і, перебуваючи у взаємозв'язку, утворює спільне поняття доказу в кримінальному провадженні. Розуміння доказів як фактичних даних, що містяться у передбачених законом джерелах, в останній час стало панівним серед процесуалістів і криміналістів [1, с. 139; 2, с. 134-135; 3, с. 180-181; та ін.]. Однак питання про те, що слід розуміти під фактичними даними, про які йде мова в ч. 1 ст. 84 КПК, не знайшло однозначного трактування в літературі. Одні автори вважають, що під фактичними даними слід розуміти лише факти об'єктивної дійсності [4, с. 290; 5, с. 86], інші – лише відомості про факти, а не самі

факти [6, с. 207; 7, с. 83]. Третя група авторів під фактичними даними розуміє як відомості про факти, так і безпосередньо сприйняті слідчим і суддями доказові факти [8, с. 101-102].

Перша точка зору неприйнятна тому, що показання відповідно свідків, потерпілих, підозрюваних, документи та інші джерела не містять безпосередньо факти реальної дійсності. Слідчий, суд, інші учасники кримінального провадження об'єктивно не можуть оперувати фактами реальної дійсності, які по відношенню до періоду розслідування в переважній більшості мали місце в минулому. Вони можуть оперувати лише знаннями (відомостями) про ці факти, одержаними із певних джерел. З цієї, зокрема, причини не може бути визнана правильною і третя точка зору. Під час безпосереднього сприйняття фактів (обставин) в ході проведення слідчих (розшукових) дій (огляд, освідування і т.п.) слідчий оперує як доказами не самими фактами, а лише відомостями про них, зафіксованими в установленому законом порядку в протоколах слідчих (розшукових) дій. Наведене, а також аналіз кримінального процесуального законодавства (наприклад, ст. ст. 95, 96, 97, 98, 99 та ін. КПК) і самого поняття «факт» дає можливість зробити висновок про правильність інформаційної концепції розуміння доказів, згідно якої фактичні дані – це певні відомості про факти, одержані із передбачених в законі процесуальних джерел [7, с. 83]. Цю концепцію сприйняв законодавець Російської Федерації. Так, в ст. 74 КПК РФ прямо передбачено, що доказами в кримінальній справі є будь-які відомості, на основі яких, суд, прокурор, слідчий, дізнавач встановлюють наявність або відсутність обставин, що підлягають доказуванню під час провадження в кримінальній справі, а також інших обставин, що мають значення для кримінальної справи.

Під час розслідування встановлюються різні види фактичних даних. Хоч за своєю природою вони виступають відомостями про якісь явища реальної дійсності, пов'язаними із вчиненням кримінального правопорушення, за умовами виявлення, а отже, пізнання і фіксації, вони не однорідні. Розрізняють відомості, одержані при вивченні речей або одержані від людей і відомості, які носять змішаний характер (одержані

від речей і від людей). Особливість кожного різновиду фактичних даних полягає в тому, що на їх виявлення і фіксацію спрямована певна група слідчих (розшукових) дій як способів збирання доказів. Так, виявлення і фіксація слідів кримінального правопорушення і предметів, які, згідно ст. 98 КПК, можуть мати значення речових доказів, а також інших матеріальних утворень (наприклад, обстановки місця події) із збереженими на них слідами взаємодії, причинно-наслідковими зв'язками з розслідуваною подією зазвичай складає мету проведення таких слідчих (розшукових) дій, як огляд, освідування, обшук. Характерною особливістю названих слідчих (розшукових) дій є те, що під час їх проведення основним методом виявлення фактичних даних є безпосереднє спостереження. Під спостереженням у теорії пізнання і криміналістиці розуміється умисне, планомірне, цілеспрямоване сприйняття з метою вивчення даного предмету, явища [6, с. 405; 9, с. 50]. Об'єктами спостереження під час проведення вказаних дій можуть бути: границі і обстановка місця події, різноманітні за природою і походженням сліди взаємодії і зміни матеріальних предметів, викликані розслідуваною подією, особливості і місце розміщення предметів на місцевості, в приміщенні, сліди кримінального правопорушення і особливі прикмети на тілі людини, і т.п. Виявлення багатьох із названих об'єктів не складає великих труднощів. Як правило для цього слід під час проведення слідчих (розшукових) дій уважно вивчити місця найбільш ймовірного знаходження слідів з урахуванням умов обстановки місця і характеру події, завдань слідчої (розшукової) дії, що проводиться. Деякі сліди, як правило, в умовах звичайного спостереження виявляються важко, а частина із них через специфіку механізму відображення і обмеженість порогу сприйняття нашими органами, без відповідних приладів взагалі не може бути виявлена. У цих випадках їх властивості ознаки і сліди взаємодії можуть бути сприйняті з допомогою засобів і методів криміналістичної техніки. Для виявлення невидимих неозброєним оком об'єктів (мікрослідів і мікрочасток), а також умисно прихованих предметів у криміналістиці розроблені спеціальні методи і засоби (наприклад, оптичні прилади, методи і засоби дослідження у невидимих променях, спеціальні пошукові засоби і т.п.) [10; 11; 12; 13, с. 40-45; 14; 15;

та ін.].

Особливість розглядуваного різновиду слідчих (розшукових) дій полягає в тому, що під час їх проведення слідчому в силу об'єктивних причин (більшість цих слідчих (розшукових) дій проводиться на початковому етапі розслідування) недостатньо зрозуміло чи має значення для кримінального провадження виявлений під час огляду місця події або обшуку слід або предмет. У цьому зв'язку І.Є.Биховський правильно зазначає, що в протоколі краще зафіксувати зайві відомості, ніж безповоротно втратити дані, які можливо мають значення для правильного вирішення кримінального провадження [16, с. 59]. Разом з тим важливо визнати небажаність перевантаження протоколів відомостями, які завідомо не будуть мати доказового значення. Вибір кола об'єктів і об'єм ознак, що підлягають опису, завжди залежить від ряду обставин, однією з яких є належність, тобто наявність у них зв'язку з досліджуваним фактом [17, с. 27]. Належність обумовлюється виявленням причинного зв'язку об'єкта з подією кримінального правопорушення і визначається слідчим на основі об'єму відомостей про кримінальне правопорушення, теоретичних знань слідчого і його практичного досвіду. На обсяг описуваних відомостей впливає характер кримінального правопорушення, а також значення встановлених в ході слідчих (розшукових) дій обставин. Описання окремих предметів, виявлених під час огляду місця події або інших слідчих (розшукових) дій залежить від того, якими ознаками наділений даний предмет. Якщо він володіє стійкими індивідуальними ознаками, то в протоколі після відображення місця і обставин виявлення його достатньо описати ці ознаки. Для індивідуалізації предметів під час опису повинен дотримуватись перехід від загальних ознак до окремих: спочатку описуються ознаки, які характеризують предмет в цілому (загальний вигляд, розміщення і т.п.), а потім ознаки його частин, їх розміри, об'єм, колір і ін. Якщо ж об'єкт характеризується лише очевидними родовими або видовими ознаками (наприклад, частини фарби, волосся і т.п.), його фіксація, крім опису, вимагає і інших дій посвідчувального характеру. Такі предмети, наприклад, опечатуються і на упаковці робляться посвідчувальні написи.

Оскільки сліди кримінального правопорушення і інші речові докази, через специфічність відображення, не завжди вдається з належною повнотою описати в протоколах, застосовуються і інші способи фіксації (фотографування, аудіо- та відеозапис, складання планів, схем і т.п.). У криміналістиці, наприклад, для фіксації огляду місця події розроблені спеціальні методи фотозйомки і послідовність їх застосування (орієнтуюча, оглядова, вузлова і детальна фотозйомка). Така послідовність закріплення обстановки місця події відображає позитивний досвід фіксації обставин події, відповідає аналітичному шляху їх пізнання під час огляду [18, с. 77].

Друга різновидність фактичних даних – це відомості, одержувані від людей, які були очевидцями злочину, учасниками його або одержали відомості про нього із інших джерел. Ці фактичні дані слідчий одержує у формі показань під час проведення допиту, одночасного допиту. Зафіксовані у протоколах допиту показання складають основний доказовий матеріал більшості кримінальних проваджень. Так, із 1422 протоколів слідчих (розшукових) дій у вивчених кримінальних провадженнях* 981 (69%) склали протоколи допитів, у тому числі: 668 (47%) – допиту свідка; 241 (17%) – допиту підозрюваного; 99 (7%) – допиту потерпілого; 71 (5%) – протоколи одночасних допитів. Ці дані узгоджуються з розрахунками затрат робочого часу слідчого на проведення слідчих (розшукових) дій, які показують, що на проведення допитів витрачається у середньому 80 % [19, с. 2]. При цьому лише складення протоколів допитів у слідчого займає 12% загального бюджету робочого часу [20, с. 105]. На основі цих даних можна зробити висновок про те, що однією із важливих проблем криміналістики і наукової організації праці (НОП) слідчого є розробка методів документування допитів, які б забезпечували, з одного боку, підвищення інформативності протоколів, з другого – скорочення затрат часу на їх складання. У вирішенні цієї проблеми важливого значення набуває всестороннє вивчення сучасних засобів фіксації вербальної інформації (наприклад, аудіо- і відеозапис) і перспективи їх розвитку, розробка на цій основі

* Приводяться дані вивчення 102 кримінальних проваджень, розглянутих у 2013 році Львівської і Тернопільської областей.

процесуальних і техніко-криміналістичних аспектів ефективного їх використання у слідчій практиці, поряд з методами протоколювання показань, а можливо, якщо це виявиться доцільним, економічно вигідним і допустимим у рамках вимог закону, то і замість нього при відповідному процесуальному оформленні. Дещо законодавцем в цьому плані уже зроблено. Наприклад, якщо для фіксування допиту використовуються технічні засоби, то текст показань може не вноситись до відповідного протоколу за умови, що жоден з учасників процесуальної дії не наполягає на цьому. У такому разі, у протоколі зазначається, що показання зафіксовані на носії інформації, який додається до нього (ст. 104 КПК).

Під час оформлення проведення допиту і одночасного допиту слідчий безпосередньо не спостерігає якихось обставин події і її відображень у вигляді слідів. Він одержує відомості про них у суб'єктивно-образному уявленні і висвітленні відповідно свідка, потерпілого, підозрюваного. Тому основним методом одержання фактичних даних під час проведення названих слідчих (розшукових) дій є опитування, яке полягає в спонуканні до передачі відомостей від одного учасника до іншого [21, с. 8].

Допит, основу якого складає цей метод має за мету одержання від допитуваного відомих йому даних про кримінальне правопорушення, осіб, які його вчинили, їх поведінку, мотиви певних дій і т.п. Повідомлення слідчим під час допиту свідку і іншим особам відомих йому відомостей про обставини кримінального провадження, якщо це не обумовлено тактичними міркуваннями, завжди таїть небезпеку навіювання або підказки. Тому не можна допитуваному ставити навідні запитання*. З урахуванням особливостей окремих видів допитів і одночасних допитів в КПК та криміналістиці визначені правила, виконання яких забезпечує дотримання процесуального порядку проведення цих слідчих (розшукових) дій, а також повноту і достовірність одержання фактичних даних, які складають зміст

* Це положення закріплено в ст.342 КПК і стосується допиту свідків в суді. Однак воно носить загальний характер і заборона ставити навідні запитання поширюється і на допити на стадії досудового розслідування. Виняток становить перехресний допит.

протоколів. Показання допитуваних в протоколі викладаються у першій особі і по можливості дослівно. Це просте з технічного і тактичного боку правило є дуже важливим, оскільки дотримання його забезпечує не тільки повноту, але і об'єктивність фіксації у протоколах відомостей, про які повідомляють допитувані.

Викладення показань допитуваного в першій особі і, по можливості, дослівно направлена на закріплення у протоколі не тільки смислового змісту показань, але й особливостей їх побудови із збереженням виразів, зворотів і інших індивідуальних особливостей мови даної особи. Аналіз протоколів показує, що нерідко смислове значення показань допитуваних в них фіксується неточно, а іноді слідчий навіть їх коректує. Наприклад, в протоколі допиту свідка М. слідчий з його слів записав, що підозрюваного К. він бачив біля кінотеатру «Україна» о 20 годині (о 20 годині 10 хвилин недалеко від кінотеатру було вчинено кримінальне правопорушення). Під час підписання протоколу М. звернув увагу слідчого на те, що він не може так точно визначити час, коли він у цей день бачив К. Слідчий йому відповів, що перебування К. біля кінотеатру в цей час підтверджується й іншими доказами. У зв'язку з цим М. протокол підписав. У судовому засіданні М. показав, що бачив обвинуваченого К. біля кінотеатру «Україна» ввечері, але точний час визначити не може і розповів, яким чином він був уточнений раніше у протоколі. Неточність записів показань допитуваних в протоколах у вивчених нами кримінальних провадженнях зустрічається неодноразово. Характерною особливістю багатьох протоколів допиту є однотипний стиль викладення (особливо часто це зустрічається в протоколах допиту неповнолітніх і малолітніх). Пояснити це можна тим, що для мови юристів характерне використання мовних шаблонів, типових фраз, які входять у звичку слідчого [22, с. 57]. Слідчі нерідко під час фіксації результатів допиту мимовільно «вкладають в уста» допитуваних невластиву їм мову [23, с. 103], що, природно, знижує інформативність показань і доказову цінність протоколів, викликає сумніви в їх точності і є причиною повторних допитів. Так, у вивчених кримінальних провадженнях на стадії досудового розслідування із 66 потерпілих допитувались двічі 20 (20%), тричі 8 (8%) і 4 (4%) допитувались чотири рази. Ці дані також говорять

про те, що слідча практика має гостру потребу в удосконаленні способів документування показань допитуваних осіб. Скороченню числа повторних допитів, на нашу думку, сприяло б широке застосування під час допитів аудіо- і відеозапису, які, хоч і не усувають недоліків протоколу, але в доповнення до нього фіксують, а пізніше дають можливість відтворити саме те, що сказав сам допитуваний, у тих же смислових відтінках, виразах і послідовності, у якій давались показання.

Крім застосування науково-технічних засобів, КПК допускає ще один прийом, який забезпечує безпосереднє закріплення повідомлень допитуваних. Згідно зі ст. 224 КПК за бажанням допитуваної особи вона має право викласти свої показання власноручно. За письмовими показаннями особи їй можуть бути поставлені додаткові запитання. Особливо важливий власноручний запис показань глухонімих і осіб з дефектами вимови, а також осіб, які не володіють мовою, на якій ведеться судочинство. Власноручний виклад показань – одна із процесуальних гарантій прав допитуваного. Однак цей процесуальний прийом, який підвищує інформативність протоколів, не одержав широкого розповсюдження у слідчій практиці. Наприклад, із 981 допитів свідка у вивчених нами кримінальних провадженнях, власноручно виклали свої показання тільки два свідки. Між тим, як видно із протоколів, освітній рівень допитуваних був доволі високий: серед свідків, наприклад, 23% мали повну вищу або незакінчену повну вищу освіту (дехто навіть не одну), 19% – базову вищу освіту, 38% – повну загальну середню освіту. Решта 20% допитуваних мали початкову освіту (неграмотних не було). Малоефективне використання можливостей власноручного викладу своїх показань, з одного боку, завантажує роботою слідчого, яку міг би без шкоди виконати сам допитуваний, а з другого – не забезпечує відображення у протоколі особливостей мови допитуваного.

Третій вид фактичних даних, як відзначалось раніше, носить змішаний характер. За своєю природою вони також представляють певні відомості, одержані в результаті проведення слідчих (розшукових) дій. Особливість їх в тому, що вони походять і від речей, і від людей. На виявлення і фіксацію цих відомостей направлені такі слідчі (розшукові)

дії, як пред'явлення для впізнання, слідчий експеримент. Названі слідчі (розшукові) дії відрізняються тим, що проводяться вони, як правило, після і на основі раніше проведених відповідних дій, віднесених за прийнятою нами класифікацією до першого різновиду (наприклад, огляд, обшук і ін.) або другої (наприклад, допит підозрюваного, потерпілого і ін.) і переслідують мету перевірки і уточнення уже одержаних і зафіксованих фактичних даних про обставини розслідуваної події чи встановлення нових даних шляхом співставлення результатів раніше проведених дій з відтвореними конкретними умовами місця події або його окремими обставинами. Фіксація змісту і наслідків кожної із цих слідчих (розшукових) дій також має свої особливості. Оскільки для одержання фактичних даних із відповідних джерел уже використовувались розглянуті раніше основні методи (для першої групи – спостереження, для другої – опитування), під час проведення відповідно пред'явлення для впізнання, слідчого експерименту ці методи стають допоміжними. Основним же методом одержання фактичних даних тут виступає порівняння, яке полягає у співставленні раніше описаних у відповідних протоколах об'єктів і обставин з конкретними об'єктами і дослідними діями в натурі або їх аналогами і моделями. Наприклад, під час пред'явлення для впізнання слідчий, порівнюючи показання впізнаючого з ознаками, що характеризують впізнаючий об'єкт, одержує нові фактичні дані (співпадіння чи неспівпадіння ознак об'єкта, вказаних у протоколі допиту з ознаками об'єкта, що пред'являється для впізнання); під час слідчого експерименту виявляється і фіксується співпадіння або неспівпадіння показань з перевірочними діями і т.п. У тактичному і методичному плані названі дії завжди носять перевірочний характер, так як направлені на підтвердження показань, уточнення чи доповнення даних, одержаних під час огляду і інших слідчих (розшукових) дій, деталізацію їх або встановлення можливості бачити чи чути при певних умовах що-небудь, здійснити певні дії тощо. Відзначена особливість яскраво виражена у ст. 240 КПК, де вказано: «З метою перевірки і уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, слідчий, прокурор має право провести слідчий експеримент шляхом відтворення дій, обстановки, обставин

певної події, проведення необхідних дослідів чи випробувань». Вона характерна і для пред'явлення для впізнання осіб або речей, при якому обов'язковою умовою є спочатку допит впізнаючого про зовнішній вигляд і прикмети об'єкту, який пред'являється для впізнання, і про обставини, за яких він бачив цей об'єкт (ст.ст. 228, 229 КПК).

Ігнорування перевірконого характеру пред'явлення для впізнання, слідчого експерименту приводить до серйозних помилок. Видається, що суперечить закону проведення слідчого експерименту з метою розповсюдженого на практиці «закріплення» показань підозрюваного (у 92% випадків дана дія проводилась з метою перевірки і уточнення показань підозрюваного), оскільки в цих випадках була відсутня специфічна перевіркона мета, що впливає із змісту ст. 240 КПК, не було підстав для проведення даної слідчої (розшукової) дії. При названих обставинах слідчий експеримент перетворюється, по-суті, у своєрідний допит, під час якого показання допитуваного проєктуються на місцевість, але фактично не співставляються з її особливостями. Таких протоколів із числа вивчених у 102 кримінальних провадженнях виявилось більше 70%.

Викладене дає можливість зробити висновок про те, що документування окремих видів фактичних даних і змісту слідчих (розшукових) дій, під час проведення яких вони встановлюються і фіксуються, вимагає подальшого удосконалення. Проблемами кримінального процесу і криміналістики по удосконаленню документування слідчих (розшукових) дій є: розробка спеціальних методик документування змісту і наслідків окремих видів слідчих (розшукових) дій; підготовка примірних зразків протоколів (особливо із прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України це питання є дуже актуальним), що відображають застосування з метою виявлення і фіксації окремих видів фактичних даних, а також змісту і наслідків слідчих (розшукових) дій відповідно фотозйомку, аудіо- та відеозапис, а також інших науково-технічних засобів криміналістичної техніки.

Література

1. Михеєнко М.М. Кримінальний процес України: [підручник]./ М.М. Михеєнко, В.Т. Нор, В.П. Шибіко. – К.: Либідь, 1999. – 534 с.
2. Кримінальний процес: [підручник] / за ред. Ю. М. Грошевого та О. В. Капліної. – Харків : Право, 2010. – 608 с.
3. Кримінальний процес: [підручник] / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туманянц та ін. – Харків : Право, 2013. – 824 с.
4. Строгович М.С. Курс советского уголовного процесса: в 2 т. / М.С. Строгович. – М.: Из-во “Наука”, 1968. – Т.1. – 1968. – 489 с.
5. Домбровский Р. Г. О понятии судебного доказательства в советском уголовном процессе / Р. Г. Домбровский // Совершенствование уголовного и уголовно-процессуального законодательства. – Рига, 1982. – С. 85–93.
6. Теория доказательств в советском уголовном процессе. 2-е изд. – М. : Юрид. лит., 1973. – 736 с.
7. Михеєнко М. М. Доказывание в советском уголовном судопроизводстве / М. М. Михеєнко. – Киев : Вища шк., 1984. – 134 с.
8. Горский Г. Ф. Проблемы доказательств в советском уголовном процессе / Г. Ф. Горский, Л. Д. Кокорев, П. С. Элькинд. – Воронеж : Изд-во Воронежского ун-та, 1978. – 303 с.
9. Лисиченко В. К. Использование данных естественных и технических наук в следственной и судебной практике : учебное пособие / В. К. Лисиченко. – Киев : Вища шк., 1979. – 88 с.
10. Ярослав Ю. Ю. Выявление латентных следов папиллярных узоров : методическое пособие / Ю. Ю. Ярослав, М. Я. Сегай. – М. : ВНИИСЭ, 1988. – 48 с.
11. Кириченко О. А. Збирання мікрооб’єктів при розслідуванні злочинних посягань на особу : посібник для слідчих / О. А. Кириченко, П. Д. Біленчук, І. Д. Науменко. – Дніпропетровськ : Вид-во ДДУ, 1993. – 184 с.
12. Вандер М. Б. Работа с микрообъектами при расследовании преступлений : учебное пособие / М. Б. Вандер, Н. И. Маланьина. – Саратов : Саратовская ВШ МВД РФ, 1995. – 118 с.
13. Возможности выявления латентных следов рук с помощью лазера / Г. Г. Вавилов, В. И. Шинкаренко, С. М. Косолюбов, Ю. М. Щекочихин // Экспертная практика, 1997, № 25. – С. 40-45.
14. Обнаружение, изъятие, исследование и использование микрообъектов в доказывании по уголовным делам : пособие [А. В. Савкин и др.]. – М. : ВНИИ МВД РФ, 1998. – 167 с.
15. Вандер М. Б. Использование микрочастиц при расследовании преступлений / М. Б. Вандер. – СПб. : Питер, 2001. – 224 с.

16. Быховский И. Е. Процессуальные и тактические вопросы проведения следственных действий : учебное пособие / И. Е. Быховский. – Волгоград : Волгоградская ВСШ МВД СССР, 1977. – 95 с.

17. Арсеньев В. Д. Основы теории доказательств в советском уголовном процессе : учебное пособие / В. Д. Арсеньев. – Иркутск : Б. и., 1970. – 143 с.

18. Гончаренко В. И. Использование данных естественных и технических наук в уголовном судопроизводстве : методические вопросы / В. И. Гончаренко. – Киев : Вища шк., 1980. – 155 с.

19. Ряшко О. В. Допит свідка та потерпілого на стадії досудового розслідування: юридично-психологічний аспект / О. В. Ряшко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2009. – № 3. – С.1–7.

20. Михайлов А. И. Научная организация труда следователя / А. И. Михайлов, Л. Я. Соя-Серко, А. В. Соловьев. – М. : Юрид. лит., 1974. – 168 с.

21. Шейфер С. А. Следственные действия. Система и процессуальная форма / С. А. Шейфер. – М.: ЮРЛИТИНФОРМ, 2001. – 208 с.

22. Гранат Н. Л. О влиянии профессиональных языковых и речевых шаблонов на мышление следователя / Н. Л. Гранат // Материалы третьего Всесоюзного симпозиума по психолингвистике. – М., 1970. – с. 55-62.

23. Ратинов А. Р. Судебная психология для следователей : научно-практическое руководство / А. Р. Ратинов. – М. : Юрлитинформ, 2001. – 352 с.

Анотація

Гулкевич З.Т. Види фактичних даних і питання оптимізації документування їх у процесі проведення слідчих (розшукових) дій. – Стаття.

У статті аналізується природа фактичних даних (інформації), яку одержує слідчий під час проведення слідчих (розшукових) дій, показані особливості їх проведення та документування.

Ключові слова: фактичні дані, слідчі (розшукові) дії, спостереження, опитування, документування, протоколи слідчих (розшукових) дій.

Аннотация

Гулкевич З. Т. Виды фактических данных и вопросы оптимизации документирования их в процессе проведения следственных (розыскных) действий. – Статья.

В статье анализируется природа фактических данных (информации), которую получает следователь во время проведения следственных (розыскных) действий, показаны особенности их проведения и документирования.

Ключевые слова: фактические данные, следственные (розыскные) действия, наблюдение, распрос, документирование, протоколы следственных (розыскных) действий.

Summary

Gulkevych Z. T. Factual data kinds and their documenting optimization questions in the process of conducting investigating (detective) acts. – Article.

The nature of factual data (information), which the legal investigator is getting at the moment of conducting investigation (detective) acts, is analyzed in the article; and the peculiarities of their providing and documenting are shown as well.

Keywords: factual data; investigating (detective) acts; observation; interview; documenting; investigating (detective) acts records.

УДК 343.137.9

Б.М. Дердюк

кандидат юридичних наук,
старший викладач
кафедри кримінального права,
процесу та криміналістики
Івано-Франківського факультету
Національного університету
«Одеська юридична академія»,

СУТНІСТЬ СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ НЕОСУДНИХ І ОБМЕЖЕНО ОСУДНИХ ОСІБ

Провадження у справах неосудних і обмежено осудних є особливою формою провадження, яка відрізняється від загального порядку. Це пояснюється не тільки складністю провадження щодо осіб, хворих на психічну хворобу, а й тим (і це головне), що ці особи через свою психічну неповноцінність не можуть самі здійснювати право на захист, а тому потребують допомоги захисника. Окрім того, вони не наділені правами, що дають їм можливість захищатися (їх не притягають як